

5. Хайек Ф.А. фон. Дорога к рабству / Ф.А. фон Хайек // Вопросы философии. – 1990. – № 10. – С. 113–151.

6. Хайек Ф.А. фон. Познание, конкуренция и свобода: антология сочинений / Ф.А. фон Хайек; пер., сост. и предисл. С. Мальцевой. – СПб.: Пневма, 1999. – 288 с.

Хирсин А.В. Активизация самоорганизационных механизмов общества и методология правотворчества.

Анализируются пути оптимизации методологических моделей определения и обоснования права в направлении их адекватности структурно-функциональным изменениям и самоорганизационным механизмам современного общества. В частности, исследуются проблемы и перспективы применения синергетического подхода к разработке таких моделей.

Ключевые слова: правовая методология, обоснование права, социальная самоорганизация, синергетический подход к праву, дискурсивные модели легитимации.

Hirsin A.V. The Enhancing of Self-Organizing Society's Mechanisms and Law-Making Methodology.

The ways of optimization models definition and methodological study of law in the adequacy of their structural and functional changes and self-organizing mechanisms of modern society are analyzed. In particular, the problems and prospects of synergetic approach to the development of such models are examined.

Key words: legal methodology, justification of law, social self-organization, synergetic approach to the law, discursive models of legitimation.

Стаття надійшла 18 квітня 2013 р.

УДК 340.12

М.Б. Шевців

МЕХАНІЗМ ДІЇ ІНТУЇЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ТВОРЧОСТІ ЮРИСТА

Присвячено характеристиці механізму дії інтуїції у професійній творчості юриста, тобто моделювання різного роду об'єктивних основних властивостей і взаємозв'язків між правовими явищами та їхніми суттєвими загальними особливостями, які виражаються у формі суджень, умовиводів і понять.

Ключові слова: інтуїція, правова інтуїція, професійне мислення, професійна спрямованість, професійна творчість, інтуїтивне мислення, інтуїтивне рішення.

Постановка проблеми. У процесі пізнання поряд з раціональними операціями і процедурами беруть участь і нераціональні, що виробляються різними ділянками мозку на основі певних біосоціальних закономірностей та діють незалежно від свідомості та волі людини. Творча нераціональна сторона процесу пізнання представлена різними психологічними та ірраціональними чинниками, такими як: воля, фантазія, уява, емоції, інтуїція тощо. Особливо важливу роль у процесі пізнання творчого акту відіграє інтуїція – здатність досягнення істини шляхом прямого її спостереження і без обґрунтування за допомогою доказів.

Пояснення механізму інтуїції шукають у «світі підсвідомості», в якому накопичується вся історія і передісторія процесів, які практично не виявляють себе, і відбір різних варіантів рішень скеровується підсвідомими установками. В силу того, що на стадії відбору відіграє роль інтуїція, спонтанність, вільний рух розуму, можлива присутність непередбачуваних і випадкових елементів. Ефективність рішення посилюється особливою мотивацією. Більше того, коли вичерпані нерезультативні прийоми розв'язання поставлених завдань і чим менш автоматизований спосіб дії, а пошукова домінанта ще не втрачена, тим більше шансів вирішити завдання. Інтуїцію розуміють і як прояв субдомінантного рівня організації дії, не прив'язуючи її тісно до неусвідомленого рівня.

Стан досліджень. Науковою проблематикою, пов'язаною з визначенням та характеристикою механізму дії інтуїції у професійній творчості правника, займалися такі вітчизняні та зарубіжні науковці як: А. Бергсон, І. Бризгалов, А. Жалинський, І. Кант, Е. Нецка, Т. Ойзерман, О. Скакун, С. Сливка, А. Столяренко, З. Фрейд, Ю. Чуфаровський та інші.

Мета дослідження – проаналізувати механізм дії інтуїції у професійній творчості юриста. Для цього, спираючись на наукові твердження цілої низки філософів та теоретиків права минулого і сучасності, окреслимо сферу дії інтуїції, визначивши особливості професійної спрямованості юриста та обґрунтувавши зв'язок раціонального й інтуїтивного мислення.

Виклад основних положень. Джерело і сутність інтуїції в різних філософських концепціях розглядається по-різному. Наприклад, А. Бергсон вважав інтуїцію результатом божественного одкровення чи інстинктом, що безпосередньо визначає без попереднього навчання форми поведінки індивіда [1, с. 134]. На думку З. Фрейда, інтуїція

є прихованим несвідомим елементом творчості [2, с. 348]. Однак навіть при різному тлумаченні інтуїції різними філософськими концепціями і школами практично скрізь підкреслюється момент безпосередності в процесі інтуїтивного пізнання.

Лише висококваліфіковані фахівці, які володіють потенційними можливостями продуктивно працювати в нових умовах життя, відрізняються нестандартним творчим стилем вирішення професійних завдань, здатні змінити кримінальну реальність і досягти більшої ефективності у сфері правового регулювання. Високий професійний рівень таких фахівців значною мірою обумовлений розвитком професійної готовності, професійної самосвідомості та може бути результатом цілеспрямованої організації системи формування самосвідомості юристів [3, с. 298].

Спеціалізовані професійні знання мають безпосереднє прикладне значення. Ці знання у конкретній галузі правоохоронної діяльності забезпечують осмислене виконання професійних дій та вирішення проблем. У цьому контексті важливого значення набуває розвиток особистісної інтуїції правника як однієї із базових основ власної професійної культури.

Професійна спрямованість юриста – це особлива система його спонукань до застосування всіх своїх сил і здібностей у зміцненні законності та правопорядку в країні. Вона характеризується ставленням працівника до закону як до найвищої соціальної та життєвої цінності, до боротьби за законність і правопорядок, як до особистого життєвого покликання, до правоохоронної діяльності і професії юриста як таких, що відповідають основним своїм особливостям і потребам, настановам на використання законних і цивілізованих способів вирішення професійних завдань, виваженим ставленням до професійних труднощів [4, с. 234].

Будь-яка професійна спрямованість базується на загальній спрямованості особистості, що віддзеркалює людську, громадянську позицію, розуміння людиною сенсу життя, свого місця в ньому, а також особливості світогляду, життєві ідеали, потреби, прагнення та ін. Вона служить передумовою розвитку професійної спрямованості у співробітників правоохоронних органів, підлягає вивченню і обліку при професійному відборі та роботі з ними в процесі служби [5, с. 178].

До прикладу, Ю. Чуфаровський і О. Столяренко виділяють наступні основні елементи професійної спрямованості.

Соціально-мотиваційні якості – перша підгрупа якостей професійної спрямованості працівника, юриста. Вимоги до неї визначаються взаємозв'язком внутрішньої політики держави і права. Право є регулятором життя суспільства, а юридична робота – тією сферою, що стосується корінних питань внутрішньополітичного характеру: захисту прав, свобод та особистої гідності громадян, законності, державної та цивільної дисципліни, боротьби з антигромадськими проявами, правового забезпечення життя і розвитку суспільства. Це основні риси, що характеризують правоохоронну діяльність, визначають місце юриста в суспільстві та вимоги до його особистості. Тому і професійна спрямованість знаходиться в прямій залежності від загальної спрямованості особи [6; 7].

Стимулом у будь-якій діяльності людини є різні потреби. Актуалізована потреба спонукає людину до постійного пошуку засобів її задоволення. Співробітникам правоохоронних органів повинна бути властива гостра потреба особистої участі у створенні й зміцненні правової держави, у боротьбі зі злочинністю, потреба присвятити своє життя правоохоронній діяльності, отримувати особливе задоволення від участі в ній і досягненні позитивних результатів. У співробітника, звичайно, повинні бути розвинені і моральні, культурні, пізнавальні та інші цивілізовані потреби. Надзвичайно важливою є потреба самовдосконалення. Рівень розвитку, динаміка життя і складні проблеми сучасного суспільства вимагають від кожного юриста вчитися і вдосконалюватися безперервно, протягом всього життя [6; 7].

Схильності, ідеали, життєві плани й інтереси визначають довготривало діючі спонукання, які виступають і причиною вибору юридичної професії. Для розвиненої спрямованості властиві стійкі характеристики, довготривалі плани служби та діяльності у правоохоронних органах – на все життя, справжній, глибокий інтерес до пошуку шляхів підвищення ефективності боротьби зі злочинністю та захисту інтересів громадян.

Другою підгрупою спонукальних сил є професійно-мотиваційні якості працівника, військовослужбовця внутрішніх військ, юриста, що діють безпосередньо в процесі правоохоронної діяльності, маючи значний вплив на їхню свідомість. Справжній професіонал орієнтується не на меркантильні розрахунки та власну вигоду, а на розуміння життєвого покликання, виходячи з потреби бути на важкому шляху боротьби зі злочинністю, бажання захищати громадян, простих і чесних людей від злочинців [6; 7].

У процесі професійної діяльності формується правосвідомість юриста, що містить сукупність реально наявних у нього правових поглядів і уявлень, що виражають розуміння правової дійсності, знання конкретних правових норм і відповідне ставлення до них. Правосвідомість є у кожного громадянина, але у професіонала вона повинна відрізнятися системністю, повнотою, детальністю, зрілістю, професіоналізмом, глибокою усвідомленістю, переконаністю, ґрунтуватися на наукових даних. У правосвідомості фахівця виражається своєрідність його світосприйняття та світовідношення [6; 7].

Своєрідним елементом професійної спрямованості фахівця, на думку Ю. Чуфаровського, є професійна концепція, яка являє собою:

сукупність засвоєних ним професійних поглядів, переконань і спонукань, що виражають розуміння ним цілей і завдань своєї діяльності, її місця в підрозділі, її взаємозв'язків з діяльністю інших співробітників, фахівців («образ організації»);

розуміння своїх прав і обов'язків, способів і засобів їх реалізації та досягнення цілей, умов, труднощів («образ діяльності»);

розуміння, з якими конкретно особистостями він буде працювати, як з ними будувати відносини, як взаємодіяти, яких норм дотримуватися («образ колективу») [6, с. 45–47].

Беручи до уваги вимір інтуїції як однієї зі складових людського мислення, зокрема юриста, необхідно зупинитися на окремих аспектах теорії мислення. Мислення – це опосередковане й узагальнене відображення істотних, закономірних зв'язків дійсності. Для пізнання закономірностей явищ, виявлення зв'язків і відносин між речами необхідна розумова діяльність, бо жодна закономірність навколишнього світу не може бути пізнана органами відчуттів людини. Діяльність людини розумна завдяки мисленню. Мислення дає відповідь на запитання, які можна вирішити шляхом безпосереднього чуттєвого відображення. Завдяки мисленню людина правильно орієнтується у навколишньому світі, оскільки використовує отримані раніше узагальнення у новій конкретній ситуації [8, с. 520–521].

Професійне мислення юриста є узагальненою орієнтацією у конкретних професійно-правових ситуаціях дійсності, або інакше – система інформаційно-правової насиченості, що склалася завдяки установкам професійного призначення [8, с. 521].

Так, оглядаючи місце події, слідчий знаходить деякі сліди минулих подій. Встановлюючи суттєві, неминуче повторювані взаємозв'язки між ними, слідчий шляхом логічного мислення реконструює

можливий хід подій. Ця реконструкція відбувається опосередковано, шляхом розуміння зв'язків між зовнішніми проявами і сутністю того, що відбувалося насправді. Таке опосередковане відображення можливе на основі узагальнення вже наявних знань та власного досвіду.

Як вважають О. Скакун і М. Овчаренко, сутність професійного мислення юриста може бути виражена через такі його складові: встановлення загальних взаємозв'язків у професійно-правовій сфері; узагальнення властивостей однорідної групи правових явищ; розуміння сутності конкретного правового явища як різновиду певної групи правових явищ [9, с. 58].

Але існують різні форми мислення, з-поміж яких: судження; умовивід; поняття тощо.

Отже, в мисленні юриста моделюються об'єктивні основні властивості і взаємозв'язки між правовими явищами, їхні суттєві загальні особливості, які виражаються у формі суджень, умовиводів і понять. Увесь процес мислення базується на співвіднесенні ситуативної інформації з узагальненою інформацією, що зберігається у пам'яті індивіда.

Натомість І. Бризгалов зосереджується на професійних та особистісних якостях юриста, виділяючи у межах юридичних спеціальностей такі:

– слідчий, професіограма якого – це складна ієрархічна структура, в якій всі аспекти професійної діяльності, а також особисті якості, навички і вміння – взаємопов'язані. В основі професіограми слідчого лежить пошуковий аспект його діяльності, що полягає у реалізації намагання слідчого розкрити злочин і проявляється у зборі ним необхідної інформації для вирішення професійних завдань. Особливе значення пошуковий аспект діяльності слідчого має на першому етапі розслідування. Сутність цього аспекту полягає у виокремленні з навколишнього середовища криміналістично важливої інформації, а саме: слідів злочинця, потерпілого, зброї, засобів злочину, – що дає можливість достовірно відтворити події злочину. Слідчий повинен слідкувати за власним психічним станом, вміти управляти власною волею та емоціями. Вся отримана ним в результаті наукової і комунікативної діяльності інформація у процесі засвідчувальної діяльності передається у спеціально передбачених законом формах – протоколах, постановках. Для цього слідчий повинен вміти письмово передавати фактичний матеріал та висловлювати власну точку зору. Соціальний аспект виявляється тоді, коли слідчий стає організатором боротьби зі злочинністю

у підлеглому районі чи на дільниці. Найважливішим у боротьбі зі злочинністю є для слідчого виявлення її причин і умов, а також здійснення заходів для їхньої ліквідації;

– суддя – одна з найскладніших юридичних професій. У діяльності судді реалізується значна кількість спеціальних якостей і навичок, що органічно входять до структури особи судді й визначають його творчий потенціал та індивідуальний стиль діяльності. Основними аспектами професіограми судді є реконструктивний, комунікативний, організаційний, засвідчувальний та соціальний аспекти. Суддя повинен не тільки правильно, згідно із законом, розглядати і вирішувати кримінальну чи громадську справу, а й максимально використовувати судову практику ведення процесів з метою запобігання злочинних проявів та інших порушень законності. Суддя реалізує ідеї, закладені в законодавстві, одночасно виконуючи виховну функцію. Для судді з великим досвідом роботи характерні принциповість, високий рівень відповідальності за власну діяльність, прийняті рішення. Він постійно перебуває у центрі уваги учасників судового процесу. Будь-яке його зауваження привертає увагу й високо оцінюється присутніми. Досвідченого суддю відрізняють також витримка і неупередженість. Мислення судді повинно бути об'єктивним, всебічним, конкретним і певним; інтуїція та уява беруть участь тільки в оцінюванні інформації на початкових етапах дослідження доказів. Комунікативний аспект передбачає спілкування з людьми під час судового процесу, яке здійснюється у межах кримінально-процесуального регулювання, а суддя є основним його організатором. При цьому реалізуються такі особисті якості судді, як чуйність, емоційна врівноваженість, вміння слухати, говорити;

– успішна діяльність адвоката багато в чому залежить від вміння спілкуватись, від підходу до підзахисного, взаємодії з суддею, слідчим, прокурором. Велику роль відіграє також організаційна діяльність адвоката: підготовка до процесу, складання плану, застосування прийомів та засобів, сформованих практикою і професійним досвідом. Вчасна підготовка до захисту, чітка лінія його здійснення, складений план – усе це дає адвокату можливість чітко сформулювати свої погляди в суді, орієнтуватись у різних ситуаціях, помічати неточності у висловлюваннях учасників процесу, а також вносити у складений план уточнення при виявленні під час процесу нових обставин. Адвокат повинен ґрунтовно обміркувати всі питання, які необхідно з'ясувати як під час підготовки до судового засідання, так і у процесі судового

слідства. Він має добре вивчити особистість підзахисного, його психологію, мотиви злочину, причини та умови вчинення злочину. Тільки вивчивши, проаналізувавши і зробивши висновки про особу підзахисного, логічно обміркуювавши власну лінію захисту, адвокат може досягти позитивних результатів. Захисник повинен мати моральне право брати участь у вирішенні питань правосуддя, оцінювати вчинки людей, розкривати їхній психологічний зміст [10, с. 35–37].

Відтак з-поміж якостей юриста особливе значення має мислення, що містить характерні ознаки:

– проблемний характер підходу до явищ, що вивчаються, – якість творчого мислення, що проявляється в умінні поставити питання, яке необхідно з'ясувати, дослідити, знайти в розслідуваній справі проблемну ситуацію. Проблемний характер мислення юрист використовує у реконструктивній і пошуковій діяльності, точніше – на їхній межі;

– оперативність мислення – вміння знаходити під час розшукових операцій найважливіші речові докази та юридичні факти. До оперативності мислення належить вміння швидко визначати методи і засоби, за допомогою яких справу буде вирішено швидко і якісно. У пошуковій діяльності юриста оперативність мислення забезпечує оптимальне поєднання спостережливості, уваги та інтуїції;

– динамічність мислення – вміння швидко орієнтуватись у конкретній справі, виявляти творчий підхід до справи, вміння швидко визначати головне і другорядне;

– широта мислення проявляється у продуктивності творчої роботи під час розв'язання багатьох проблем;

– глибина мислення виражається у виявленні основних якостей, зв'язків і відносин між предметами і явищами. Вона тісно пов'язана з вибірковістю – це й зрозуміло: що вужча проблема, явище, то більше якостей, деталей можна розглянути, вивчаючи її [10, с. 38–39].

Таким чином, усі творчі завдання можна розділити на два класи: 1) ті, що вирішуються засобами довільного логічного пошуку; 2) ті, хід розв'язання яких не вписується у логіку сформованої системи знань і тому принципово не піддається алгоритмізації. Тоді, в першому випадку, якщо попередня фаза не дає адекватних готових логічних програм, природно, включається інтуїція. Крім того, інтуїтивне рішення може розумітися і як одна з фаз у механізмі творчості, наступна за довільним, логічним пошуком, – вона потребує подальшої вербалізації, а можливо, і формалізації інтуїтивного рішення.

Як зазначає А. Литвинова, на сьогодні все ще немає загальноприйнятої концепції, яка давала б можливість розглядати й аналізувати механізм дії інтуїції, але можна виділити окремі підходи.

Зокрема, сфера інтуїції – це «надсвідомість людини», що досягається «проривом» крізь ментальну оболонку в інші сфери свідомості. Для пояснення природи надсвідомості використовується поняття «енграми» (сліди в пам'яті суб'єкта), трансформація і рекомбінація яких складає нейрофізіологічну основу надсвідомості. Оперуючи енграмами, перекомбінуюючи їх, мозок породжує не бачені досі комбінації колишніх вражень.

Фонд енграм – а це зовнішній світ, перекинутий в організм людини, – забезпечує відносну автономію і свободу останнього, однак неможливість вийти за межі енграм ставить межу для цієї свободи.

З погляду синергетики, механізм виникнення інтуїції можна уявити як механізм самоорганізації, побудови уявних образів, ідей, уявлень, думок.

Мислення та інтуїція – дві ділянки на шкалі усвідомленості, що властиві процесу умовиводів. Таким чином, інтуїція уподібнюється мисленню – це неусвідомлений умовивід, процес генерування рішень, що протікає неусвідомлено. Людина може не усвідомлювати або певну частину процесу, або весь процес.

Спираючись на механізм роботи обох півкуль головного мозку людини, можна пояснити психофізіологічний механізм інтуїції. Цей процес включає в себе кілька послідовних етапів почергового домінування обох півкуль.

У разі домінування лівої півкулі головного мозку результати розумової діяльності можуть бути усвідомлені і «оречевлені». У протилежному випадку розумовий процес, розвиваючись у підсвідомості, не усвідомлюється і не оречевляється.

Всі вищі психічні процеси, що відбуваються в обох півкулях, наділені істотними відмінностями, однак операції обробки інформації, властиві правій і лівій півкулям, не рівною мірою вивчені психологією [11, с. 71–73].

Суттєва відмінність у роботі півкуль полягає в тому, що правостороннє сприйняття – це сприйняття образне, пам'ять епізодична і автобіографічна, узагальнення ситуативне, логіка безперервна і багатозначна. При роботі лівої півкулі включається понятійне сприйняття, категоріальна пам'ять, двозначна логіка, класифікація за ознаками.

Перехід обробки інформації з лівої півкулі в праву пояснює, чому неможливо усвідомити проміжні етапи досягнення результату, а чуттєвість, безсумнівність, неусвідомленість, емоційні компоненти інтуїції – все це наслідки одноразового переходу під час усвідомлення результату справа наліво.

За такої позиції інтуїтивне рішення виглядає як двофазний процес: спочатку деякий неусвідомлюваний чуттєвий правопівкульний етап, потім – стрибок – і усвідомлення в лівій півкулі.

Існує безліч прикладів, коли рішення, здійснені на основі інтуїції, приводили до успіху. Так, наприклад, А. Бергсон порівнював інтуїцію зі згаслим світильником, «який оживає час від часу на декілька миттєвостей, але оживає там, де входить у гру живий інтерес. Інтуїція кидає світло на нашу індивідуальність, на нашу свободу, на місце, яке ми займаємо в природі, на наше походження, а може, навіть і на наше призначення. Це світло мерехтливе і слабеньке, але його цілком достатньо для того, щоб пробити морок ночі, в якій нас залишив розум» [1, с. 290].

Як вважає Т. Ойзерман, інтуїтивні твердження філософів у залежності від історичних умов, рівня розвитку науки і культури проявлялися по-різному: то як містичне, імперативно проголошене «ососяння», то як прийняття за вихідний пункт розміркувань самоочевидних «положень» і т. д. [12, с. 89].

За А. Бергсоном, інтуїтивне мислення лежить в основі прийняття людиною особливо важливих рішень. Кожен, як стверджував він, відчув її творчий вплив, а саме: на шляху пошуків неординарних вирішень проблем; в часи катастроф та інших лих, коли людина змушена знаходити миттєвий вихід з ситуації; в інтуїтивному передбаченні подій, фактів, результатів і т. д. [1, с. 294].

Як вважає польський психолог і філософ Е. Нецка, апіоричний характер прийняття рішень «створює враження, що вони мовби не спираються ні на які факти, аргументи чи певні попередні дії. Повторимо: це тільки створене враження, яке має виключно суб'єктивний характер. Людина або щось знає, або щось «чує» – і сама не в змозі того витлумачити чи обґрунтувати. Їй здається, що інтуїтивні судження є несподіваним просвітленням нізвідки, які ні на що не спираються». Людина впевнена, що її дії (а також думки, передбачення і оцінки) правильні, але не знає чому (і в цьому апіоризм). Звичайно, це не означає, «що інтуїція є безпомилковою – очевидність теж має чисто суб'єктивні виміри».

Польський вчений зазначає, що інтуїція, як і апіоризм, є результатом несподіваності появи знання, але ця несподіваність мала історію в житті людини [13, с. 100–102].

Таким чином, раціональна діяльність юриста характеризується не тільки доцільністю, але й цілеспрямованістю. Вона є результатом усвідомленої мети і засобів її здійснення. Тому не тільки діяльність юриста, спрямована на реалізацію мети, є розумовою чи інтелектуальною, доцільно-цілеспрямованою за своєю суттю, але і її результат в певних межах є розумним, раціональним. Хоч, правда, «сама по собі цілеспрямована діяльність, якщо її розглядати абстрактно, не завжди відповідає тому, що прийнято вважати розумним» [14, с. 84–85].

Найважливішою особливістю людської діяльності взагалі є творчість, тобто діяльність після пізнання, осмислення і перетворення навколишнього світу. У широкому сенсі творчість створює неповторний симбіоз чуттєвого, раціонального і нерационального ступеня пізнання. У реальному житті людина стикається із швидкозмінними ситуаціями, під час яких вона приймає моментальні і часто нестандартні рішення, – такий процес може бути названий творчістю. Механізми творчості, її природа вивчалися філософією і наукою, починаючи з епохи античності.

Творчість розглядалась як прояв божественного начала в людині у християнській традиції, як прояв несвідомого у філософській концепції З. Фрейда.

Механізми творчості і досі ґрунтовно не вивчені, проте досить авторитетно можна стверджувати, що творчість являє собою продукт біосоціальної еволюції людини. В елементарній формі акти творчості виявляються вже у поведінці вищих тварин [2, с. 225], для людини ж творчість є сутністю і функціональною характеристикою її діяльності.

Ймовірно, творчі можливості людини визначаються не тільки нейрофізіологічними особливостями мозку, але і його «функціональною архітектурою». Вона являє собою систему організованих і взаємопов'язаних операцій, здійснюваних різними ділянками мозку, за допомогою яких проводиться переробка знакової інформації, вироблення образів і абстракцій, відтворення і переробка інформації, що зберігається у пам'яті.

У певному сенсі творчість є механізмом пристосування людини у нескінченно різноманітному і мінливому світі, механізм, який реалі-

зує прийняття нестандартних рішень, що в кінцевому підсумку забезпечує виживання і розвиток людини як біологічного виду і соціальної істоти [2, с. 228].

Спроби машинного моделювання діяльності людини виявляються вторинними щодо її інтуїтивної діяльності, яка спирається на синтез частин і цілого.

Висновки. Отже, інтуїтивні компоненти пізнання можна виявити у представників багатьох професій і в різноманітних життєвих ситуаціях. Так, в юриспруденції від судді очікується не тільки знання «букви» закону, але і його «духу». Він повинен виносити вирок не тільки відповідно до заздалегідь представленої кількості доказів, але й згідно з «внутрішнім переконанням».

Аналізуючи механізм дії інтуїції у професійній творчості юриста, ми мали на меті показати зв'язок раціонального й інтуїтивного. При цьому, слід мати на увазі, що інтелектуальна робота, здійснена суб'єктом, з гносеологічного погляду є результатом узагальнення попередніх актів мислення.

Інтуїтивний висновок є діалектичним стрибком, який передбачає накопичення знань, уявлень, що за наявності настійливого дослідницького пошуку і творчої уяви приводить до якісно нового інтуїтивного пошуку.

Інтуїція не суперечить раціональному, а є істотним доповненням творчості. Відбуваючись підсвідомо і не вкладаючись у певні стандарти, вона приводить до створення нових еталонів і норм, які, будучи теоретично обґрунтованими, стають парадигмою раціонального знання.

1. Бергсон А. Творческая эволюция / Анри Бергсон. – М.: Кучково поле, 2006. – 384 с.

2. Фрейд З. Психонализ: авторский сборник / Зигмунд Фрейд. – М.: Астрель, 2011. – 960 с.

3. Архипова Н.И. Управление в чрезвычайных ситуациях / Н.И. Архипова, В.В. Кульба. – М.: РГГУ, 1998. – 315 с.

4. Трубецкой Е.Н. Труды по философии права: авторский сборник / Е.Н. Трубецкой. – СПб.: Изд-во Русского Христианского Гуманитарного Института, 2001. – 544 с.

5. Жалинский А.Э. Профессиональная деятельность юриста. Введение в специальность: учебное пособие для вузов / А.Э. Жалинский. – М.: Изд-во БЕК, 1997. – 330 с.

6. Чуфаровский Ю.В. Психология оперативно-розыскной и следственной деятельности / Ю.В. Чуфаровский. – М.: Проспект, 2006. – 208 с.
7. Столяренко А.М. Прикладная юридическая психология: учебное пособие / А.М. Столяренко. – М.: Юнити-Дана, 2001. – 639 с.
8. Кант И. Величие здравого смысла. Человек эпохи Просвещения / Иммануил Кант. – М.: Правда, 1992. – 744 с.
9. Скакун О.Ф. Юридическая деонтология: учебник / О.Ф. Скакун, Н.И. Овчаренко. – Х.: Основа, 1999. – 304 с.
10. Бризгалов И.В. Юридична деонтологія: короткий курс лекцій / І.В. Бризгалов. – К.: МАУП, 2003. – 48 с.
11. Философия о предмете и субъекте научного познания / под ред. Э.Ф. Караваева, Д.Н. Разеева. – СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2002. – 208 с.
12. Ойзерман Т.И. Проблемы историко-философской науки / Т.И. Ойзерман. – М.: Мысль, 1982. – 320 с.
13. Necka E. Przyczynek do teorii intuicji // Studia filozoficzne. – 1983. – № 4. – S. 92–108.
14. Ойзерман Т.И. Рациональное и иррациональное / Т.И. Ойзерман // Вопросы философии. – 1977. – № 2. – С. 82–95.

Шевцов М.Б. Механизм действия интуиции в профессиональном творчестве юриста.

Посвящена характеристике механизма действия интуиции в профессиональном творчестве юриста, т. е. моделированию разного рода объективных свойств и взаимосвязей между правовыми явлениями и их существенными общими особенностями, которые выражаются в форме суждений, умозаключений и понятий.

Ключевые слова: интуиция, правовая интуиция, профессиональное мышление, профессиональная направленность, профессиональное творчество, интуитивное мышление, интуитивное решение.

Shevtsov M.B. The Mechanism of Intuition in the Lawyer's Professional Life.

The paper investigates the mechanism of intuition in the lawyer's professional life, the modelling of different kinds of objective fundamental properties and relations between legal phenomena and their essential general features, which are expressed in the form of judgments, reasoning and concepts.

Key words: intuition, legal intuition, professional thinking, professional orientation, professional creativeness, intuitive thinking, intuitive solution.

Стаття надійшла 19 лютого 2013 р.